

וקראת לשבת עיונג

עיון טוין בפאך באגדע ובסולת פלאו

גליון מס' 516

פרשת שמות

כ"א טבת התש"פ

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון במייל: shlomi1122@gmail.com

לע"נ שרה בת מונבאר אורה ע"ה | לע"נ שרינה בת זהירה | להצלחת כל התורמים והמסייעים ברוחניות ובגשמיות

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף צוק"ל

עמל התורה – זו הייתה מעלתו המיוחדת של מרן צוק"ל! רבים שואלים: איך יתכן כדבר הזה, שבן אנוש ידע עשרות אלפי ספרים על בורים בעל פה? התשובה לכך היא: עמל התורה! מרן עמל בכל כוחותיו על התורה הקדושה, וגם דברים שכבר שלט בהם היה ירא שמא ישחם ולכן היה חוזר עליהם שוב ושוב. החזרה היא עמל התורה.

בעת לימודו היה שוכח מכל העולם! פגשתי באחת הבריתות יהודי שהיה נוהג לגונן על מרן כשהיה יוצא מהשיעור בבית הכנסת היזדים, וההמונים היו מתנפלים עליו לשאול ולהתברך, והוא – שהיה גיבור כוח – היה מרחיק את האנשים שלא ילחצו את מרן.

וכך סיפר לי: "פעם אחת, כשמרן יצא מה'זדים', ואני כהרגלי הרחקתי מעליו את הקהל, שמעתי שהנהג מזכיר למרן שעליו להגיד לי תודה על כך שאני מפנה לו את הדרך. מרן השיב לו שבוודאי הוא מעוניין להודות לי, והורה לנהג לומר לי להיכנס לרכב ושם יודה לי.

"מרן התיישב ברכב ומיד שקע בתלמודו. הנהג הציע לי להתלות אליהם לנסיעה ולעלות הביתה, שם ייתן לי הרב את ברכתו.

"אלא, מיד כשמרן הגיע הביתה – והשעה הייתה קרוב לאחת עשרה בלילה – הוא פשט את גלימתו וממש רץ לשולחנו והחל לכתוב. נעמדתי ליד השולחן בתקווה שיבחין בי ויזכר לברך אותי. אני מצדי לא העזתי, כמובן, להפריע לו. בשעה שלוש בלילה הרים מרן בפעם הראשונה את עיניו מהספרים בהם למד והבחין בי!

"מי אתה, ומה אתה עושה כאן?", שאל.
"אני הוא זה שהרב הסכים לברכו", השבתי.
"אוי ואבוי! תמחל לי!" התחנן מרן לאחר שנזכר בהבטחתו. "פשוט שקעתי מיד בלימוד ושכחתי. ועתה שב עמדי ותשתה משהו".

"רבינו לא צריך לבקש את מחילתי", הסמקתי כולי. ומרן הודה לי בכל לב ונתן לי את ברכתו".
מרן, שידע את ערכה של התורה הקדושה, השקיע בה את כל כוחותיו. עמל והתייגע בה בשקיעות מוחלטת, בלי להתעייף, כמעט בלי לאכול ובלי לישון.

בניו סיפרו, כי בבוקר, מיד לאחר שאמר את ברכות התורה, רץ ללמוד, בלי להתמהמה, עד שהגיע זמן התפילה. ובוקר אחד, כשראוהו רץ לשולחן הכתיבה ומתחיל לכתוב, שאלוהו: "מה קרה?", והשיב: "הראוני בחלומי פלפול ארוך בדברי הפוסקים, ואני מממה לכתוב אותו פן אשכח ממנו משהו!". וכי באמת היה חשש שמרן ישכח? הלא כל התורה כולה הייתה מונחת בזיכרונו כמונחת על כף ידו! אלא, כך היה מרן! היה לו פחד שישכח!

בפתח הגליון

ברכה"ג שלם מאיר ואלק שלם"א

משה בתיבה

מעשה שהיה. המגיד מדובנא זצ"ל הלך ברחוב העיר וראה עיוור עני, לבוש קרעים, וילד קט אווז בידו ומנחהו בדרכו. אדם אחר היה חולף על פניהם באדישות. אם ניחן בלב רגיש, היה מבליע אנחה על הצער והיסורים שיש בעולם. אם לב מתפעל לו, היה נותן בלבו הודאה לבוראו על חוש הראיה שחננו: "ברוך אתה ה', פוקח עיוורים".
למגיד מדובנא היה לב רגיש ולב מתפעל, ועל כולם היה לו לב רחום. עצר בדרכו, פנה אל השניים ונתן להם שלום. "אחי, מאין אתם?" שאל.

העיוור מר נפש היה, רטן ולא ענה. הילד תלה במגיד עינים נוגות, מיוסרות. סיפר שזה אביו, ואמו נפטרה. סיפר שהקור חודר להם במעונם הטחוב, שאין עצים להסקה.

"עם מי אתה משוחח שם?" הפטיר העיוור, "המשך ללכת!"
"מיד, רחימאי", ענה המגיד. "אמור נא לי, כבר אכלתם?"

"לא", השיב הילד. "לוקח אני את אבא לבית התמחוי לעניי העיר, שם נאכל את ארוחתנו ואחזירו לביתנו".

לא היה טעם לשאול את הילד האם הוא לומד. במצבו, פטור היה מלימוד תורה. "בואו עמיי", אמר להם, "אתן לכם ארוחה משביעה, טובה בהרבה מהאוכל בבית התמחוי". זיק של הכרת טובה ניצת בעיני הנער, עיניו נעורו לחיים – והביעו פיקחות רבה כל כך, מהולה בעצב עמוק. המגיד ביטל את תכניותיו, סב על עיקבותיו, התאים צעדי לצעדי הילד. הביאם לביתו המוסק, החם, וערך לפניהם שולחן. שקד להנעים את שהותם, טרח להשביעם. גם האב העיוור הפשיר, נרגנותו נסדקה. "טעים", אישר. "נעים כאן".

"התסכים להתגורר כאן?" שאל המגיד. "אקצה לכם חדר מוסק, שלוש פעמים ביום תקבלו כזו ארוחה. חינם אין כסף", מיהר להוסיף. והילד יוכל ללמוד בתלמוד תורה, חשב. על חשבוננו, כמובן. האב העיוור התלבט. עיני הילד נצצו בתקווה. לבסוף הסכים האב, לתקופת נסיון. למעשה, התנחל בדירת המגיד, שיעבד את הבית לנרגנותו ורצונותיו. והמגיד סבל הכל, הן גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכניה. במיוחד כאשר הילד החל לפרות. קיבל מזון וביגוד, הלך ללמוד והתערה בחברה. ברבות הימים נפטר האב, והילד המשיך לימודיו בישיבה. הוברר שיש לו זכרון מדהים, לא שכח דבר מתלמודו. תפיסתו מהירה היתה כברק, שכלו חד כתער, מידותיו זכות כשמן, נשמתו טהורה כבדולח, התמדתו ושקידתו באין הפוגה.

עד מהרה קנה שם טוב ונודע לתהילה. בנה בית לתפארת ועלה על כס רבנותה של ברודי, ושמו נערץ לדורות, הלא הוא הגאון האדיר רבי שלמה קלוגר זכר צדיק לברכה! ועתה, נתאר לעצמנו מה היה קורה לו היה המגיד מבליע אנחה וממשיך בדרכו, והילד ממשיך להנחות את אביו לבית התמחוי. מה היה עם ישראל מפסיד? מה היה הילד מפסיד? וכמה היה המגיד מפסיד?

בתיבה בת פרעה, כשהושיטה ידה לתיבה – האם ידעה את מי היא מצילה? האם שיערה שזה מושיעם של ישראל, אבי הנביאים, מנחיל התורה, שעל ידו תזכר גם היא לטובה לנצח נצחים?!

ולמעשה, כל ילד יהודי הוא כמשה בתיבה, אין לנו מושג איזה עתיד מזהיר נכון לו, יתכן שיהיה לגדול הדור – אם אך תנתן לו ההזדמנות, אם יפתח לו פתח.

האם נסתפק באנחה ומשיכת כתפיים – או נושיתי יד, כתיבה. נפתח יד, כמגיד מדובנא. וכל הפירות, לדורות עולם, יזקפו לזכותנו! נתמוך, במעשה ובמזון, ככל יכולתנו, בחינוך התורני. ובראש ובראשונה נפיק את המירב מבנינו ומבנותינו. כדי שיהיה הם אלו שיאירו לדור הבא!

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

על הפסוק בפרשתנו: "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה'", סיפר המגיד הרה"ג יעקב גלנסקי זצ"ל:

בשכונת 'זכרון משה' שבירושלים, התגורר הראב"ד של העדה החרדית רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, והוא סיפר סיפור מענין על האדמו"ר רב יואליש מסאטמאר זצ"ל, שאני זכיתי – ואני מודה על כך להשי"ת – ללחוץ את ידו בעת שהיה כאן בביקור בירושלים לפני שנים רבות:

פעם אחת הזדמנה ליזו מצות פדיון שבויים. יהודי נכלא בבית הכלא של גויים, והיה חשש גדול של פיקוח נפש. האדמו"ר הגיע לעיר, בה התגוררו שני יהודים עשירים. בין שני היהודים האלו התגלעה מחלוקת אודות סכום כסף עצום, חמישים אלף דולר, שהיה מוחזק בידי ראובן, ושמעון טען שהכסף שייך לו. כל מי שניסה לשים קץ לויכוח ולעשות איזושהי פשרה בין השנים – נכשל. כל אחד מהם טען בלהט: כולה שלי.

כששמעו השנים שהאדמו"ר מסאטמאר הגיע לעירם, הסכימו השנים לפנות אל איש האלוקים הזה, ואת אשר יורה להם לעשות – יעשו! הרצו לפניו את טענותיהם, והאדמו"ר פסק: ראובן המחזיק בכסף, ישבע שהכסף שלו ויפטר!

אלא שהויכוח לא תם. ראובן טען כי מימיו לא נשבע שבועה, אפילו על אמת. שבועה היא דבר חמור מאד, והוא נרתע מאד מלהישבע. אולם את הכסף הוא לא מוכן לשלם, שכן במישור העקרוני יש באפשרותו להישבע ולהיפטר, למה אפוא יכריח אותו שמעון להישבע ולעשות דבר שהוא אינו נוהג לעשות... ושמעון טען לעומתו: "לא מענין אותי שום דבר! אם אתה לא רוצה להישבע, תהא הסיבה אשר תהא – תשלם!".

פנה ראובן לשמעון ואמר לו: "הנה, האדמו"ר נמצא כאן לערוך מגבית לצורך פדיון שבויים. חז"ל קוראים למצוה הזאת 'מצוה רבה' (בבא בתרא ח ע"א) מה דעתך שנתרום את הסכום הזה למגבית? במקום שאתן לך את הכסף – אתן אותו לאדמו"ר. שמעון הסכים. המגבית נפתחה בהצלחה רבה והאדמו"ר קיבל חמישים אלף דולר, תוך שהוא מרעיף ברכות על ראשם...

אלא שביציאתם פרץ ביניהם ויכוח חדש: למי מהם נזקפת המצוה? ראובן טען שהמצוה שלו, שהרי הוא נתן את הכסף. שמעון טען שהמצוה שלו משום שראובן לא נשבע, ועל פי דין הוא חייב לשלם לו את הכסף, ואם כן הכסף שלו... החליטו השנים לפנות שוב אל האדמו"ר, כדי שיכריע בוויכוח החדש: של מי המצוה?

האדמו"ר חשב לרגע ואמר: כרגע איני יודע עדין של מי המצוה, אולם אני כן יודע ש'מצוה – גוררת מצוה'. מי מכם שיתרום עוד חמישים אלף דולר – יוכיח בכך שהמצוה הראשונה היתה שלו, והיא שגררה את המצוה השנייה..."

כל אחד משני הגבירים מיהר להוציא עוד חמישים אלף דולר כדי להוכיח שהמצוה הראשונה היתה שלו, והמגבית הסתיימה בהצלחה עצומה. או אז אמר להם האדמו"ר: "מעתה בודאי המצוה של שניכם!".

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"ותיראן המיילדות את האלקים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים" (א, יז).

פעם אחת בא אל רבי ישראל מאיר הכהן, ה"חפץ חיים", אחד מתלמידיו ושאלה בפיו: אחת הקהילות בליטא הזמינה אותו לכהן כרב הקהילה, אולם ירא הוא לקבל על עצמו משרה כה חשובה, מחשש שמא ייכשל ויורה או יפסוק שלא כדיון. בני הקהילה אינם מרפים ממנו, וחוזרים ומבקשים ממנו לקבל את המשרה החשובה. ודאי שעליך לקבל את משרת הרב – ענה ה"חפץ חיים" – ואוכיח לך שכן הוא, משום שבפרשת שמות מובא, כי מלך מצרים דרש מהמיילדות העבריות להמית כל בן שייוולד, ומעידה התורה שהמיילדות יראו את האלוקים ולא עשו כדברי פרעה.

לכאורה קשה, מדוע אחרי שפרעה ביקש מהמיילדות דבר כה נורא – להמית כל בן – לא פרשו המיילדות מעבודתן?

אלא – השיב ה"חפץ חיים" – דווקא בגלל יראתן את האלוקים לא עזבו את תפקידן, כי חששו שמא במקומן תבואנה מיילדות אחרות, אשר ישמעו בקול פרעה וימיתו את הילדים, משום כך נשארו בתפקידן והחיו את הילדים.

הוא הדבר גם ברבנות – סיים ה"חפץ חיים" – דווקא משום שהנך ירא שמים, ודואג אתה לבני הקהילה שלא ייכשלו בפסק שאינו הגון, עליך לקחת את המשרה לעצמך, כי מי יודע? אם לא תקבל עליך את המשרה, מי יבוא במקומך?

"ותשלח את אמתה ותקחה" (ב, ה).

אמרו חז"ל שבת פרעה שלחה את ידה אל התיבה, וידה התארכה מאד עד שיכולה היתה להגיע לתיבה. פעם אחת כינס רבי מאיר שפירא, ראש ישיבת חכמי לובלין, כמה מראשי קהילת לובלין, לדון בדבר שיש בו משום פיקוח נפש. דרש מהם רבי מאיר לעשות מעשה להצלת הנפש.

דבר זה – ענו ראשי הקהל – למעלה מכוחותינו הוא, ואין ביכולתנו לבצעו.

בפרשת השבוע – אמר רבי מאיר – כתוב על בת פרעה: "ותשלח את אמתה" ודרשו חז"ל: שידה התארכה מאד עד שהגיעה לתיבה.

תמה אני – הקשה רבי מאיר – מדוע שלחה בת פרעה את ידה, והרי היתה התיבה מרוחקת ממנה מאד? וכי אם רואה אדם חפץ בראש מגדל ורוצה לקחתו, מושיט הוא את ידו?

אלא רואים אנו מכאן, שכאשר נדרש מאדם לעשות מעשה, אל יחשוב חשבונות בלבו האם יכול הוא לעשותו או אינו יכול, עליו לנסות! ומן השמים כבר יסייעו בידו.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

תפסנו אותך
"על חם"!

חז"ל לימדו אותנו במסכת אבות "ואל

תשתדל לראותו בשעת קלקלתו". ילד העובר תקופה קשה, זקוק לכוחות רבים כדי לשרוד ולא להתרסק. בתקופה כזו, עלינו לשדר לו שוב ושוב שאנו עדיין מאמינים בו, ושמבחינתנו הוא עדיין אותו צדיק, אהוב וטהור. רק זה יעניק לו כוח להתגבר. לעומת זאת, כל אותם הורים הנהנים לשדר לילד שהם יודעים ---כ---ל, שמאבא

אי אפשר להסתיר ושאמא רואה על המצב אם משקרים, מרוויחים בסך הכל שהילד יחליט: אכן... אתם צודקים... אין שום טעם לנסות להתנהג בבית כאילו הכל בסדר, כי ממיילא אתם יודעים עלי הכל... כך בעצם כורתים את הענף שעליו אנו רוצים לשבת.

שמתני לב, שדווקא אותם הורים תמימים, שהאמינו לילדם בתמימות שאכן הוא

התפלל במניין לפני זמן קריאת שמע, ולא השתדלו להוכיח לנער שהם יודעים בדיוק מתי והיכן התפלל, הם אלו שילדיהם המשיכו להתפלל ולהתנהג כראוי... בילד יש חוש אמת פנימי. כשהוא מרגיש שמכבדים אותו על מה שאין בו, שמעריכים אותו על מה שלא מגיע לו, הוא מתמלא רצון פנימי למלא את הציפיות. גם אם נודע לנו על התנהגות חריגה, עלינו לנסות לטפל בעקיפין, אבל בשום אופן לא לשדר שאנחנו יודעים בדיוק מה המצב, ואין מה להסתיר מאתנו...

דבר זה למדנו ביום הראשון לבריאת העולם, כשפנה הקב"ה לאדם הראשון בעניין אכילתו מעץ הדעת – בלשון שאלה, על אף שהעניין היה ידוע לו. כלשון רש"י שם (בראשית ג, ט) על לשון הפסוק – "אֲפָה" – "יודע היה היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים, שלא יא נבהל להשיב אם ענישהו פתאום".

וכן אצל קין (בראשית ד, ט), אמר לו: "אי הבל אחיך". וכן אצל בלעם (במדבר כ"ב, ט), "מי האנשים האלה עמך", להיכנס עמם בדברים.

למדים אנו מכאן יסוד, שגם אם יודעים – אין צורך להראות שאנחנו יודעים,